

[Hlavní stránka](#)

ZOO report 1/04

[Zoologické zahrady nikdy nesmějí být cirkusem](#)

[Stanice vrací nalezená zvířata do přírody](#)

[Zoo Dvůr Králové se specializuje výhradně na africká zvířata](#)

[Třicet pět let Stálé akvarijní výstavy na Radnické ulici](#)

[Za Emilem Štissem...](#)

[Horké novinky](#)

[Netopier ležal stuhnutý na chodníku](#)

[Smaragdoví krasavci z pralesů Kuby a Amazonie](#)

[Zpět na ZOO report](#)

Zoologické zahrady nikdy nesmějí být cirkusem

S velkým zájmem jsem si vloni ve třetím čísle brněnského časopisu Zooreport přečetl úvodník zabývající se otázkou, proč lidé chodí do zoo. Autor dospěl k jednoduchému, ale vše vystihujícímu závěru. Ano, je to kvůli zvířatům. Musím s potěšením konstatovat, že s panem Bernhardem Blaszkiewitzem plně souhlasím. Zoologické zahrady mají tu jedinečnou výhodu, že vlastní nejrůznější druhy zvířat. A lidé opět mají vrozenou potřebu ta zvířata uvidět, uslyšet, cítit je, nebo je dokonce pohládit. V současném světě, stále více urbanizovaném, se zoologické zahrady musejí snažit takové potřeby a přání člověka beze zbytku naplňovat. Ovšem za jediného předpokladu: zoologická zahrada nikdy nesmí být cirkusem. Každý živočišný druh a samozřejmě každé zvíře je živoucím uměleckým dílem, které nikdy nesmíme znehodnotit, poškodit, kompromitovat. Když pracujeme se zvířaty, musíme být přesvědčeni, že od nich požadujeme jen to, co je jim vlastní, že jen s veškerou pokorou a úctou je žádáme o

to, zda je můžeme sledovat a s údivem pozorovat jejich přirozené chování. Často se mě lidé ptají, jaký mám názor na chov zvířat v zajetí. Vždy odpovídám, že k tomu, abychom mohli divoká zvířata chovat, musíme zcela naplnit dvě podmínky, dva nezbytné požadavky. Za prvé: zvíře musí být součástí řízeného programu na ochranu přírody nebo uchování druhu. Základním cílem je návrat jedinců ohroženého druhu zpět do přírody. Za druhé: zvíře musíme v našem zařízení náležitě vítat a přijímat jeho pobyt jako návštěvu vzácného hosta, významného posla obecné vzdělanosti, který nás navštívil jen proto, aby z jeho mise měli prospěch jeho druhové ve volné přírodě nebo i jiné živočišné druhy. Zoologické zahrady chovají jen tři procenta ohrožených druhů naší planety. Naším hlavním úkolem je proto soustavně vzdělávat a přesvědčovat naše spoluobčany, že musíme všemi prostředky chránit všechna zvířata, která na naší planetě ještě zbyla, že musíme neustále podnikat nejen nepatrné krůčky, ale přímo sedmimílové kroky k záchraně životního prostředí. Klíčem k ochraně přírody je všeobecná, hluboká vzdělanost. Proto se na vás na všechny, kdo pracujete v zoo kdekoli na světě, s nadějí obracím a neodbytně na vás naléhám, abyste věnovali tolik pozornosti, kolik jen můžete, tomuto úsilí, této hodnotné aktivitě. A abyste přitom předávali jak běžci v závažném olympijském klání tuto čestnou štafetu všem dalším kolem vás, všem pokračovatelům. Prevence je vždy lepší než léčba. Chov zvířat v zajetí je jistě nesmírně důležitý – vždyť vyhynulého živočicha už nikdo nikdy na naši planetu nevrátí. Největší efekt však přináší úsilí, které dokáže zamezit či zcela zabránit vzniku situací vedoucích k zániku volně žijících druhů. Už nyní si půjčujeme budoucnost od našich

potomků. Snažme se předat jim náš svět v tom nejlepším stavu. Nevymýšlejme si omluvy! Určitě by poznali marnou naši snahu zbavit se odpovědnosti za vlastní činy.

Ed McAlister

prezident Světové asociace zoologických zahrad a akvárií

Edward James McAlister (*1942)

Narodil se ve městě Carrickfergus v Severním Irsku. Po získání zahradnické kvalifikace a několika letech praxe v oboru se v roce 1967 přestěhoval se svou ženou Margaret do Austrálie, kde zprvu pracoval v komerčním zahradnictví a pak v botanickém oddělení na univerzitě v Armidale. V roce 1977 promoval jako bakalář v oboru botanika a ekologie a dva roky poté byl přijat jako botanik do Botanické zahrady v Adelaide, kde se v roce 1981 stal asistentem ředitele. Po desetiletém působení v této funkci byl jmenován generálním ředitelem Královské zoologické společnosti Jižní Austrálie. Záhy vypracoval generální plán obnovy Zoo Adelaide a strategický plán Zoologické společnosti. Pomáhal při otevření Zoo Monarto a vždy kladl důraz na osvětu, vzdělávání, výzkum a ochrannářské programy. Je členem řady vládních výborů působících v oblasti ochrany přírody, například předsedá Etickému výboru pro divoce žijící zvířata Jižní Austrálie a hodně práce věnuje komisím usměřujícím chod zoologických zahrad. Od roku 1996 byl prezidentem Australské regionální asociace zoo a akvárií (ARAZPA) a v roce 2003 byl zvolen prezidentem Světové asociace zoo a akvárií (WAZA), kde též vede etickou komisi. Je autorem mnoha článků a dokumentů, v nichž se nadšeně zabývá životním prostředím a vzděláváním v oblasti ochrany přírody. Za aktivity v těchto oborech získal řadu státních ocenění.

Stanice vrací nalezená zvířata do přírody

Lidé vždy přinášeli do zoo zvířata nalezená v okolní přírodě. Dělo se tak i v Zoo Brno již nedlouho po jejím otevření v roce 1953. Chovatelé umišťovali zraněné živočichy do karantény, a pokud se je podařilo vyléčit, vypouštěli je na svobodu. Vyústěním této tradice bylo v roce 1999 přistoupení Zoo Brno k projektu Národní sítě stanic pro handicapované živočichy. Spádové území brněnské stanice pokrývá zhruba tři čtvrtiny Jihomoravského kraje a patří mezi největší v Česku. V roce 2001 se Zoo Brno stala také řádným členem Unie stanic pro záchranu živočichů. Za několik let své existence Stanice pro handicapované živočichy při Zoo Brno přijala, ošetřila a popřípadě též znovu vypustila několik stovek zvířat mnoha desítek druhů. Zvířata se do stanice dostávají i nadále nejčastěji tak, že je ochotný nálezce sám dopraví do zoo. Mnohdy však také pro zraněné zvíře zajedou do terénu pracovníci zoo. Mezi přijímanými živočichy převažují ptáci a malí savci. Za rok 2003 stanice přijala 169 zvířat 28 druhů, tyto počty postupně rok od roku rostou. Bohužel nám ale někteří

občané nepřestávají nosit zvířata, která pomoc nepotřebují, nebo kterým lidský zásah dokonce škodí. Jde především o mláďata srnčí zvěře, která matka pouze na chvíli odložila, či o ptáky, co se teprve učí létat a nejsou schopni uniknout přehnané pozornosti „zachránců“, a také o některá zvířata neodborně a chybně introdukovaná do naší přírody, jako je například želva nádherná. Ze zajímavějších či vzácnějších obyvatel, kteří prošli stanicí, lze uvést například mládě čápa černého (*Ciconia nigra*), několik čápů bílých (*Ciconia ciconia*), několik volavek popelavých (*Ardea cinerea*), volavku červenou (*Ardea purpurea*), několik mláďat bobra evropského (*Castor fiber*), žlunu zelenou (*Picus viridis*), kavku obecnou (*Corvus monedula*) či velmi vzácného ledňáčka říčního (*Alcedo atthis*). (O přijatých netopýrech píšeme na str. 11.) Největší raritou byl odchyt kočkodana světlobřichého (*Cercopithecus petaurista*) v Brně-Lišni. Zvíře se volně pohybovalo po zahradách staré zástavby, a jelikož se během několika dní nenašel majitel, byla naše zoo požádána o umístění opice do karantény. Jak jsme později zjistili, jednalo se o mladou samičku, která byla částečně zvyklá na kontakt s člověkem. Hlavním smyslem existence stanice je navrácení handicapovaných zvířat po úspěšné rekonvalescenci zpět do přírody. Potěšitelné je, že se nám to daří. Počet vypouštěných živočichů se blíží jedné polovině přijatých, velmi

vysoké je procento vypouštěných mláďat, která byla přijata jakožto nevzletná. Například mládě motáka pochopa (*Circus aeruginosus*) jsme 27. 8. 2003 vrátili po zhruba pětítýdenním pobytu ve stanici do jeho původního biotopu v katastru obce Prace, asi 20 km jihovýchodně od Brna. Mládě čápa bílého (*Ciconia ciconia*), které v květnu vypadlo z hnízda, se vrátilo 5. 8. 2003 do místa jeho nálezu poblíž Novomlýnských nádrží. Z 21 přijatých mláďat se jich v roce 2003 do volné přírody dostalo 16. Jednalo se převážně o poštolky obecné (*Falco tinnunculus*), labutě velké (*Cygnus olor*), káně lesní (*Buteo buteo*), krahujce obecného (*Accipiter nisus*), rorýse obecného (*Apus apus*), drozda zpěvného (*Turdus philomelos*), havrana polního (*Corvus frugilegus*), kavky obecné (*Corvus monedula*) či pěnkavy obecné (*Fringilla coelebs*). Přestože technické a kapacitní možnosti stanice dosud nesplňují zcela naši představu, její fungování považujeme za stabilizované a prospěšné. Množství přijatých zvířat a počet zvířat vrácených do přírody jsou toho důkazem.

Ing. Daniel Zeller, PhD.

Fotografie k článku:

Vlevo nahoře: Zvěrolákař ošetřuje zraněného čápa černého (Foto: Eduard Stuchlík)

Vpravo dole: Prvním letošním příjmem ve stanici handicapovaných zvířat byl puščík obecný (Foto: Lubomír Stehlík)

Zoo Dvůr Králové se specializuje výhradně na africká zvířata

Jako jediná v Evropě se Zoo Dvůr Králové specializuje výhradně na africká zvířata. V sedmdesátých letech minulého století zorganizovala osm expedic do různých oblastí Afriky, z nichž dovezla více než 2000 zvířat. Ta pak dala základ dnešním unikátním chovům tvořícím jedinečnou genobanku druhů žijících mimo jejich domovský kontinent. V počtu chovaných velkých obratlovců získala královédvorská zahrada absolutní prvenství mezi českými zoo. Její kolekce čítá téměř dva a půl tisíce zvířat tří sta třiceti druhů. Většina zvířat žije ve velkých a často i druhově smíšených skupinách odpovídajících způsobu

života v divočině. To podporuje rozvoj přirozeného chování a přirozených sociálních vztahů, které zvyšují úspěšnost reprodukce a umožňují snadnější zachování genetické variability. Významných úspěchů dosahuje Zoo Dvůr Králové nejen v chovu žiraf, nosorožců, zeber a antilop, ale i v chovu šelem – psů hyenových, levhartů perských, gepardů, fos a psů ušatých. V posledních letech se zahrada proslavila opakovanými odchovy orangutanů, šimpanzů, gueréz angolských, plameňáků, pelikánů, korunáčů, arrasari řasnatých, ar hyacintových, ale i kajmanů hladkočelých a želv uhlířských. Mezi atraktivní expozice patří rozsáhlé letní výběhy kopytníků, pavilony šelem, primátů a nočních zvířat. Návštěvníky především lákají tropické pavilony – Ptačí svět s ptáky volně vypuštěnými v přirozené vegetaci simulující deštný les a Vodní světy, věnované zejména rybám a plazům, se zdařilou expozicí tropické řeky a s nádržemi představujícími bizarní svět korálových útesů. Součástí zahrady je také Africké safari, provozované od roku 1989 na ploše 27 hektarů. Od května do září projíždějí návštěvníci

speciálními safaribus mezi téměř dvěma stovkami volně vypuštěných kopytníků a ptáků zhruba třiceti druhů. Nejvýznamnějším

zvířetem zoo je severní forma nosorožce tuponosého. V africké domovině přežívá posledních dvacet zvířat, v zajetí se nachází pouze deset jedinců, z nichž Zoo Dvůr Králové vlastní devět. Královédvorská zoo jako jediná na světě tuto raritní formu dokonce rozmnožila a zatím odchovala čtyři mláďata. Ještě úspěšnější je v chovu nosorožců dvourohých, neboť drží druhou největší chovnou skupinu na světě. Má patnáct jedinců a s dvaceti sedmi narozenými mláďaty drží světový primát. Jako první na světě rozmnožila tento kriticky ohrožený druh opakovaně v páté generaci v zajetí. Také v počtu narozených žiraf, zeber, pakoní a dalších antilop nemá Zoo Dvůr Králové na světě konkurenci. Především v posledních deseti letech se zahrada věnuje také reintrodukčním programům, do původních biotopů už vrátila více než 100 jedinců čtyř afrických druhů – přímorožců šavlorohých, antilop vraných, buvolů kaferských a antilop koňských. Uvádí tak do života jedno ze svých důležitých poslání, k jehož naplňování opakovaně vyzývá své členy Světová asociace zoo a

akvárií. Zoologická zahrada ve Dvoře Králové je po Praze nejnavštěvovanější českou zoo. Jejimi branami projde každoročně více než půl milionu návštěvníků.

RNDr. Dana Holečková

Fotografie k článku:

Vlevo nahoře: Expozice hrošíků liberijských (Foto: Dana Holečková)

Vpravo uprostřed: Večerní nasvícení safari - zebra Grévyho (Foto: Dana Holečková)

Vlevo dole: Plameňák s mládětem (Foto: Dana Holečková)

Třicet pět let Stálé akvarijní výstavy na Radnické ulici

Nedlouho po oslavách 50. výročí otevření Zoo Brno si letos brněnská zoo připomíná další jubileum: v dubnu 1969, tedy před 35 lety, byla na Radnické ulici v centru Brna za pomoci členů akvaristického spolku Cyperus veřejnosti zpřístupněna Stálá akvarijní výstava. Tato součást Zoologické zahrady města Brna mohla vzniknout nepochybně také proto, že úroveň akvaristiky v českých zemích byla a je tradičně značně vysoká.

Koncepce Stálé akvarijní výstavy byla při jejím zrodu založena na poměrně velkém množství spíše nízkoobjemových nádrží. V té době moderní a netradiční tvarové i designové řešení po právu poutalo pozornost četných návštěvníků. V současnosti by však působilo nepřilíh efektně. Také z tohoto důvodu zůstal dosud zachován jediný původní výstavní prvek, který nic neztratil na originalitě i využitelnosti: takzvaná rotunda, sál s kruhovým půdorysem, osazený 33 nádržemi o objemu 80 litrů. Z důvodů, proč

původně instalované nádrže postupně nahradily nové, připomeňme jeden velice významný:

zavádění mořské akvaristiky, která je proti sladkovodní náročnější nejen na objem vody v nádrži, ale také na technické zázemí. Obyvateli prvního mořského akvária v roce 1996 se staly ryby korálových útesů, které mají na výstavě své druhové zastoupení i dnes. V následujících letech pak spolu se získáváním nových poznatků a zkušeností počet slanovodních akvárií dále rostl. Ze široké škály mořských živočichů, kteří byli v průběhu let vystavováni, stojí za zmínku například jadrantší žraloci hladcí (Mustelus henlei). Součástí expozice se stali v roce 1998 a při svém oficiálním křtu dostali jména Lotrando a Zubejda. Držet krok s vývojem názorů na prezentaci ryb je pro Stálou akvarijní výstavu úkol dosti nelehký, její plocha, která činí asi 76 m², se totiž od založení expozice prakticky nezměnila. Možnost rozšíření je téměř nulová, neboť zařízení se nachází v památkově chráněném objektu v bezprostřední blízkosti Staré radnice. Umístění v historickém jádru města však na druhé straně propůjčuje výstavě jistý neopakovatelný půvab, nemluvě o její snadné dostupnosti.

Expozice Stálé akvarijní výstavy se právě nachází ve fázi určitého sladování

nově budovaných a původních nádrží, pracovníci výstavy v těchto dnech sestavují jednotný celek o souhrnném objemu asi 2700 litrů, který se skládá z pěti nových nádrží a jednoho původně instalovaného akvária. Osazen bude

dosud vůbec nechovala, jako je např. živorodý jihoamerický rejnok trnucha skvrnitá (Potamotrygon motoro). Snahou tvůrců původní expozice bylo ukázat návštěvníkům, jak má vypadat hezké akvárium a jakým způsobem je lze esteticky zapojit do interiéru bytu. Akvária v dnešních zoologických zahradách však musejí ukazovat to, co si návštěvník nemůže sám doma dovolit, to znamená vzácné druhy a rozměrné nádrže. Záměr vytvořit ve sklepení výstavy podmořský svět památkáři zamítli – voda, zvláště slaná, by mohla historickému zdívu ublížit. Nové vedení výstavy, která od 1. 3. 2004 spadá přímo pod chovatelský úsek zoo, doufá, že se podaří pod gotickou klenbou zbudovat pouštní skalnaté nádrže, popřípadě nocturnália. Na Radnické mají vzniknout nádrže pro všechny skupiny živočichů: bezobratlé, ryby, oboživelníky, plazy, drobné ptáky a savce. Vedle akvárií se tedy objeví i akvaterária, pralesní terária a mezi velkoprostorovými smíšenými expozicemi se budou pohybovat návštěvníci užaslí nad rozmanitostí přírody. Stálá akvarijní výstava se stane výkladní skříní zoo.

Jan Špaček

Fotografie k článku (v pořadí shora dolů):

Takzvaná rotunda, jediná část výstavy, která se zachovala od roku 1969 (Foto: Michal Piškula)

Perlovka červená (Foto: Michal Piškula)

Klaun uzdičkový (Foto: Michal Piškula)

Komorník černoocasý (Foto: Michal Piškula)

Bodlok žlutý (Foto: Michal Piškula)

Vrubozobec paví (Foto: Michal Piškula)

Za Emilem Štisssem...

Dlouholetý zaměstnanec Zoo Brno Emil Štiss, který vedl Stanici mladých přírodovědců od jejího založení v roce 1978, podlehl těžké nemoci 6. ledna 2004. Bylo mu jedenašedesát let. Už v roce 1956 se Emil Štiss stal dobrovolným pracovníkem zahrady. Během dalších let byl téměř v denním styku se zoo; jeho pracovní poměr k ní zanikl, jak stojí v úředním dokladu, úmrtím. Emil Štiss spojil svůj život cele s brněnskou zoologickou zahradou. Zoologie, zvláště pak ornitologie, spolu s vedením mladé generace k lásce k přírodě se staly smyslem jeho života. Emil Štiss se narodil v Brně-Králově Poli. Když se jako jedenáctiletý dozvěděl, že se v Bystrci, která tehdy byla ještě samostatnou obcí poblíž Brna, otevírá zoologická zahrada, ihned rodiče přesvědčil, že u toho musí být. Prostředí Mniší hory hoča okamžitě uchvátilo a do zoo, kde dětem z biologického kroužku poutavě o zvířatech přednášel populární profesor Bruno Valoušek, pak chodil pravidelně. Na svůj vzor, který mu dal na starost zoologický kroužek, v němž převažovali mladí ornitologové, Emil vždy vzpomínal s uznáním a nadšením. V

roce 1977 byl spoluautorem publikace Ptactvo Mniší hory, ve které zpracoval problematiku hnízdění ptáků v budkách. V zoo se zasadil o zřízení klubovny zoologického kroužku a dílny na výrobu ptačích budek a krmítek. Ty pak s členy kroužku zavěšoval na vhodná místa, čistil, opravoval a sledoval hnízdění ptactva. Přitom už v roce 1968 stál u zrodu časopisu Zookroužek informuje, později přejmenovaného na Zpravodaj Stanice mladých přírodovědců. Časopis vychází dodnes a po celou dobu Emil Štiss jako jeho šéfredaktor důsledně dbal o jeho vysokou odbornou úroveň. V šedesátých a sedmdesátých letech nebylo v zoo systemizované místo v oblasti práce s mládeží, když pak v roce 1983 zahrada přijala Emila Štisse jako svého kmenového zaměstnance, měl za sebou dvacetiletou praxi dobrovolníka a pět let vedl Stanici mladých přírodovědců. Ta se pod jeho vedením rozrostla na šestnáct odborných skupin a brněnskou zoo vynesla v oboru osvěty nesporně na první místo mezi zoologickými zahradami v Československu a možná i v Evropě. Za práci s dětmi byl Emil Štiss mnohokrát vyznamenán, v sedmdesátých a osmdesátých letech dokonce třikrát celostátně. Své zkušenosti totiž předával i jiným zahradám budujícím zařízení podobné tomu, jaké sám vedl. Ve Stanici mladých přírodovědců vychoval přes tři a půl tisíce mladých lidí, z nichž mnozí se pak stali odborníky především v přírodovědných disciplínách. Po desetiletí udržoval v Zoo Brno kontinuitu osvětové práce v oblasti ochrany přírody. Pro své okolí se časem stal živoucí legendou. Občas o sobě s humorem říkával, že je nejstarším exponátem v zoo hned po orlu královském. Rozhodně byl nejlepším a nejspolehlivějším znalcem dějin zahrady. Jeho publikace Třicet zastavení v Zoo

Brno, vydaná k 30. výročí zoo, stejně tak i řada dalších statí posloužila jako základní a mnohdy jediný zdroj informací pro texty vyšlé u příležitosti 50. výročí zoo. Emil Štiss stále zdůrazňoval velký význam toho, že zoo poskytuje mladé generaci prostor pro užitečné trávení volného času, což ji významně chrání před negativními tlaky společnosti. Jeho odchovanci nejenže nalézali dobré uplatnění v životě, ale sami se záhy stávali dobrovolnými pracovníky zoo a po čase do zoo přiváděli i své děti. „Není nic radostnějšího pro vedoucího než vidět, že jeho práce nepřichází nazmar,“ napsal Emil Štiss při jednom výročním hodnocení aktivit stanice. Pracovníci zoo i početná rodina příznivců ztratili přítele, jenž byl obětavým rádcem

nejen ve věcech ochrany přírody, ale který také dovedl ochotně naslouchat jiným a radit každému, kdo právě pomoc potřeboval, v otázkách mezilidských vztahů. Ti všichni na něj nikdy nezapomenou.

Eduard Stuchlík

Fotografie k článku:

Vlevo nahoře: *Emil Štiss*

Vpravo dole: *Emil Štiss se členy Stanice mladých přírodovědců na výletě na Mohelnské stepi (Foto: archiv SMP)*

Horké novinky

Hokové vytvořili pár

Přibližně roční samice hoka červeného (*Crax rubra*) se narodila v Zoo Dortmund. Od loňského prosince je v Zoo Brno, kde vytvořila pár se čtyřletým samcem, který přicestoval do Brna v roce 2000 z Antverp. Samec se v únoru dostal do toku, odchovat mláďata by u tohoto vzácného ptáka z řádu hrabavých byl úspěch. Hokové jsou přes zimu umístěni v zázemí, na jaře se nastěhují do první klece v aleji ptáků, která je jinak vyhrazena malým papouškům. V přírodě žijí hokové v pralesích od

jižního Mexika po Ekvádor, kde postupným odlesňováním ztrácejí potřebný životní prostor. Dorůstají do délky 90 cm, červeno-hnědou barvu peří má pouze samice, samec je převážně černý.

Fotografie k článku:

Vlevo: *Hoko červený (samice) (Foto: Michal Piškula)*

Vpravo: *Hoko červený (samec) (Foto: Michal Piškula)*

Nový kinosál

Kinosál ve správní budově Zoo Brno, vybavený přístroji z počátku 80. let minulého století, se koncem roku 2003 podařilo proměnit v promítací a přednáškový sál odpovídající současným standardům. Nejen veškerá špičková technika, ale i osvětlení a zatemnění sálu se ovládá z jednoho přenosného tzv. touch-panelu (dotyková obrazovka). K dispozici jsou tři projekční plochy a vizualizér, který dokáže snímat jak text či plochu obrazu, tak trojrozměrné objekty. Pro projekci diapozitivů slouží slide convertor, který diapozitivy digitalizuje a promítá přes dataprojektor. Můžeme také promítat téměř z jakéhokoliv média (CD, DVD, video). Tabule nazývaná mimio přenesne vše, co na ni napíšeme, přes počítač do dataprojektoru, ale také uloží celý zápis. Ten se pak může zájemcům rozeslat e-mailem. Samozřejmostí je připojení k internetu a přípojné místo pro notebook. Zoologická zahrada využívá sál pro školní výukové programy, dále pro tzv. Filmové zoo, kdy se pro veřejnost promítají přírodopisné filmy, ale také pro různé přednášky, konference, sympozia či společenské akce.

Mladé kapybary skotačí ve výběhu

I na podzim či v zimě lze v Zoo Brno spatřit to, co návštěvníky

vždycky nejvíc zaujme – mláďata. V polovině listopadu se na Mniší hoře narodily tři kapybary. Se svými rodiči skotačí ve společném výběhu s marami stepními a nandu pampovými. Pár brněnských kapybar mívá mladé každoročně, o odchovky mají zájem jiná zoo. Kapybary, největší žijící hlodavci, dosahují hmotnosti přes 40 kg. Areál jejich výskytu zasahuje od Panamy po severní Argentinu, kde žijí v bažinaté krajině a

většinu dne stráví ve vodě. Kvůli tomu, že údajně ubírá potravu faremnímu dobytku, a také kvůli masu a kůži se kapybara stala cílem intenzivního lovu a dnes je už v některých oblastech vzácná.

Fotografie k článku:

Samice kapybary s mláďaty (Foto: Lubomír Stehlík)

(red, czek)

Netopier ležal stuhnutý na chodníku

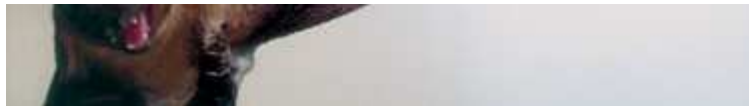

Záchranne centrum pre hendikepované živočíchy pri Zoo Brno prijíma prevažne rôzne dravé vtáky a pred zimou sú to hlavne pozdné mláďatá ježkov, ktoré nie sú schopné sa sami zazimovať. Tejto zimy tiež prijalo v živočíšnej ríši veľmi zaujímavé tvory – od 8. 12. 2003 do 30. 1. 2004 sa stali jeho hosťmi dva druhy netopierov: večernica malá (*Pipistrellus pipistrellus*) a raniak hrdzavý (*Nyctalus noctula*). Tieto netopiere boli väčšinou objavené pri rekonštrukcii domu v meste Brne v špárach zárubní. Jedného dokonca našli stuhnutého ležať na chodníku. Je pravdepodobné, že ho niekto pri objavení v byte – jednoducho vyhodil. Oba tieto druhy sú okrem iného charakteristické tým, že sú pomerne hojné aj v blízkosti ľudských obydľí a na zimovanie si vyhľadávajú medziokenné priestory alebo úzke štrbiny medzi panelmi, stenami domov, ako aj úkryty v pivniciach, vežiach kostolov apod. Ak takto zimujúceho netopiera niekto objaví, nemal

by sa ho sám zbavovať, ale obrátiť sa na odborníkov, poprípade na najbližšiu zoológickú záhradu. Pracovníci Zoo Brno po prijatí týchto netopierov vytvorili náležité podmienky pre ich prezimovanie, po ktorom ich vypustia opäť do voľnej prírody. Podmienky zdarného prezimovania spočívajú predovšetkým v umiestnení netopierov do priestoru s teplotou, ktorá sa pohybuje v rozpetí 0 až 5 stupňov Celsia. Nutná je aj dostatočná vlhkosť vzduchu, ktorá zabráni vysušovaniu tela živočíchov počas ich zimného spánku. Dôležité je nechať netopierov v závese, nakoľko je pri tomto spôsobe zimovania spotreba energie najmenšia. A teraz ešte niekoľko zaujímavostí o týchto jediných skutočne lietajúcich cicavcoch. Zimujú v priestoroch, kde sa teplota v niektorých prípadoch drží tesne nad bodom mrazu, telesná teplota netopierov pritom niekedy klesne až pod +1 stupeň Celsia. Občas sa

behom zimného spánku prebudia a pre-miestňujú. Pri prebudení spotrebuje netopier za 5 minút aktivity tukové zásoby,

ktoré by mu vystačili na jeden deň zimovania. Mrazu najlepšie odoláva americký netopier červenohnedý (*Lasiurus borealis*), má totiž zo všetkých netopierov najhustejšiu srst', najpomalšiu srdcovú frekvenciu pri nízkych teplotách a najväčší počet červených krviniek.

Netopiere využívajú pri love potravy špeciálnu vlastnosť, ktorou disponujú len oni: pomocou echolokácie, tj. odrazom vlastných ultrazvukových tonov a zvukov, sú niektoré druhy schopné rozoznať predmet veľkosti malej mušky približne na 20 metrov. Pomocou tejto echolokácie sa orientujú aj v priestore, nakoľko lovia za šera a v noci. Najkratšia doba brezosti je 40 až 45 dní a najdlhšia brezosť bola zistená u upíra obecného (*Desmodus rotundus*) – 7 až 8 mesiacov. Mláďa tohto druhu je kojene až deväť mesiacov alebo aj dlhšie, neskôr jeho potrava prechádza z mlieka na krv. O týchto tvoroch by sme mohli napísať ešte veľmi veľa

zaujímavých informácií a zvláštností. Spoznanie spôsobu života netopierov by bolo odrazovým mostíkom pre zlepšenie ich celkovej ochrany. Tieto živočíchy sú totiž hospodársky veľmi užitočné, nakoľko lovia rôzny nočný hmyz, a hlavne škodlivé nočné motýle, ktoré vtáky s dennou aktivitou nemôžu uloviť.

Ing. Peter Lukáč

Fotografie k článku:

Vlevo nahoře: Raniak hrdzavý (Foto: Eduard Stuchlík)

Vpravo uprostřed: Raniak hrdzavý (Foto: Eduard Stuchlík)

Vlevo dole: Raniak hrdzavý (Foto: Eduard Stuchlík)

Smaragdoví krasavci z pralesů Kuby a Amazonie

Pro pavilon Tropické království získala v únoru brněnská zoo dva druhy jihoamerických plazů. Jejich původ byl zvolen již s ohledem na to, že pavilon má být v budoucnu zahrnut do souboru expozic Karibik. Ze Zoo Lešná dorazilo na Mniší horu pět ještěřů druhu anolis rytířský (*Anolis equestris*) a od soukromníka tři psohlavci zelení (*Corallus caninus*) pocházející z kontrolovaného odchytu v přírodě Guayany – tento druh podléhá ochraně CITES 2. Získem psohlavců zelených se Zoo Brno stala jedinou českou

zahradou, která vlastní tohoto stromového hada z čeledi hroznýšovitých, tvora, který je považován za jednoho z nejkrásnějších hadů vůbec. Jeho vrchní stranu těla zdobí smaragdová zeleň s namodralým či žlutavým nádechem a bělavými skvrnami na hřbetě. Břicho, částečně i boky, stejně jako spodní strana tlamy jsou jasně žluté. Chameleony i psohlavce označují chovatelé terarijních zvířat za klenoty pralesa. Rozmnožit psohlavce zeleného v zajetí se daří jen velmi zřídka, tento druh je zvláště citlivý na bakteriální infekce, například i sebemenší oděrka třeba na tlamě může jedinci způsobit vážné zdravotní komplikace. Takže odchov smaragdového krasavce dorůstajícího délky až dvou metrů zůstává snem mnoha teraristů; chovatelé Zoo Brno, kteří vyplali již několik generací vzácných leguánů či chameleonů, však věří, že se jim to podaří. Mláďata psohlavců bývá kolem dvaceti a rodí se živá. Psohlavec zelený žije v pralesích Amazonie. Tělo s velkou

hlavou většinou spočívá kolem větve v několika smyčkách. Když se přiblíží kořist, had zpozorní a hlava se vysune z klubka. Hlavní potravou psohlavců jsou ptáci a drobní hlodavci pohybující se v korunách stromů. Psohlavec zelený má mohutné, až deset milimetrů dlouhé přední zuby, které mu pomáhají při lovu a přidržování kořisti. Psohlavci zelenému se velmi podobá asijská krajta stromová. Oba druhy se liší především retními jamkami, termoreceptory, které jsou u krajty pouze na horním rtu, zatímco psohlavec je má na všech štítcích horního i dolního rtu. Těmito zvláštními smyslovými orgány jsou vybaveni i někteří jiní představitelé hadí říše. Tepločivné jamky působí jako lokátory kořisti a jsou velmi citlivé. Rozeznají rozdíly teplot byť jen 0,05 stupně Celsia. Kořisti se často stanou také plazí a obojživelníci s tělesnou teplotou nižší než okolí. Anolisové představují početnou skupinu leguánovitých ještěřů obývajících celou tropickou Ameriku. Existují asi v 400 druzích většinou menšího vzrůstu. Přizpůsobili se životu na zemi, na skalách, v křovinách, na stromech, žijí i v blízkosti vody. Anolisové se v domovině žijí převážně menšími jedinci svého rodu. Kolekci plazů Zoo Brno obohatil anolis rytířský patřící mezi největší anolisy – dorůstá až do půlmetrové délky. Vyskytuje se pouze na ostrově Kuba, kde obývá stromové patro původních i druhotných lesů. Je k zastížení i v parcích a zahradách, uměle byl vysazen na Floridě. Schopnost měnit barvu dodává jeho tělu několik odstínů zelené. Z řady poddruhů jsou dnes některé popsány jako samostatné druhy. I když jsou si jejich příslušníci podobní, žijí v oddělených horských masivech a ke křížení mezi nimi nedochází.

Eduard Stuchlík

Fotografie k článku:

Vlevo nahoře: *Psohlavec zelený (Foto: Michal Piškula)*

Vlevo dole: *Anolis rytířský (Foto: Michal Piškula)*

© ZOO Brno, 2001

webmaster: Faster CZ, s. r. o. /www.faster.cz/